

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ant. Augustini Archiep. Tarracon. De Emendatione Gratiani Libri Duo

Agustín, Antonio

Dvisbvirgi ad Rhenvm ; Arnhemii, 1676

X. De Capitularib. Caroli, & Ludovici, & aliorum Imperatorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10603

*De Capitularibus Caroli & Ludovici,
& aliorum Imperatorum.*

DIALOGUS DECIMUS.

C Legis Gothiæ heri mentio facta est Joannis II. tempore, quo jam Gothi in Hispania regnare desierant ante annos fere CLXX. An non amisso regno leges etiam abrogatæ sunt? Cur in hoc jubetur concilio, ut in Hispania, & Gothia hoc decretum addatur *legi Gothica*? Quid Gallis cum Gothia commune fuit? An nonne vides Narbonensem Antistitem hoc petere? Narbonensis Gallia aliquando Gothia dicta

fem, & Hispanicis provincias constitutis, præcipitur observari lex contra sacrilegos in concilio Trecentensi edita coram Ludovico Imp. & quinquaginta tribus Episcopis. Diversa autem sunt istius epistolæ verba ab iis, quæ recitantur & à Gratiano, & à ceteris collectoribus: sed eadem sententia. *In margine est.* Anf. l. 8. c. 40. Poly. l. 6. tit. 10. Ivo par. 3. c. 98. Pann. l. 2. c. 80. & 79. *Et vers.* Idem. *Si quis domum.* supra II. q. 3. ad mensam. Anf. l. 5. c. 52. *Et vers.* *Si qui monasteria.* Anf. l. 5. c. 47. Burc. l. II. c. 22. Ivo p. 3. c. 124. & p. 14. c. 96. Simile in Meldensi c. 60.

dicta fuit, & Gothorum Regibus paruit, postea se in libertatem vindicavit, & à Francis possessa est. Ea quoque Hispaniæ pars, quæ Narbonensi conjungitur, Gothicis legibus diu usa est, quibus & Galli Reges, quorum erat tunc suprema potestas, & Comites Barcinonenses utebantur, qui postea soli imperium in his locis obtinuerunt. Neque etiam credas in reliqua Hispania leges Gothicas fuisse abrogatas: servabantur enim à Christianis hodieque existat is liber, quod *Forum judicium* appellatur. C. Eum librum editum esse audivi à Petro Pithæo & habere te scio aliquot hujus libri antiquiora exempla. Estne aliquid ex hoc libro sumptum apud Gratianum? A. Unius tantum loci memini, ^a in quo de gradibus cognationum agitur, ^b quem Isidori nonnulli esse crediderunt. Est autem ex *Pauli sententiis*, & ex earum *veteri interprete*. Id caput non credo Gratianum ex Gothicis legibus accepisse, sed ex Burchard. ^c aut Ivone, ^d aut aliis collectoribus. ^e C. De

septena

^a *Wisigo. lib. 4. tit. 1. b 35. q. 5. c. 6. primo gradu. c Burc. lib. 7. c. 28. d Ivo lib. 7. tit. 12. c. 1. pan. & par. 9. c. 64. decr. e Tarr. lib. 1. c. 272.*

¹ Libro priori, dialogo 6. addit. 4. retulimus, quid in editione Romana de inscriptione, & notis cap. 6. Primo gradu. 35. q. 5. scribatur.

septem libris Capitularium scire cupio, à quo scripti sint, & qua auctoritate, & quid auxilii ex eis Gratiano adferri possit. A. Quatuor libros Capitularium Caroli Magni, & Ludovici Pii ejus filii, atque Lotharii Ludov. F. Caroli Nepotis *Ansegisus Abbas Lobiensis*, qui postea Senonensis Archiepisc. fuit, edidit anno Christi DCCCXXVII. Imperii Ludovici Pii anno XIII. Indictione quinta. Primo & tertio libro continentur Caroli Capitularia; secundo & quarto Capitularia Ludovici & Lotharii. Libri singuli ita distinguntur, ut primo & secundo libro agatur de rebus ecclesiasticis, aliis duobus de ceteris rebus. Sequuntur tres libri à *Benedicto Levita* adjecti, quibus prætermissa ab *Ansegiso* Capitularia eorundem trium Imperatorum continentur. Ordinem noli ab eo exposcere, contenti simus ipso collectionis opere, & ut ajunt, quod dant, accipiamus. Omnia fere sine ulla inscriptione proponuntur, etiam si ex aliis libris intelligamus cujus sint. Hæc ait fuisse Apostolica auctoritate confirmata: nomina Pontificum subticuit, præter Leonem, Sergium & Gregorium. Sumpsit autem ea ex Maguntina bibliotheca, quæ tribus filiis Ludovici Imperatoris misit, Ludovico, Lothario & Karolo Regibus. C. Quæ à te dicta sunt, eisdem libris confirmantur, an aliorum auctoritate?

A. Utrum-

A, Utrumque proferre possum. Vide præfationem Ansegisi lib. i. Capitularium, & alteram Benedicti Levitæ libro v. cujus partem refert Ivo^a libro secundo Panormiæ, & parte iv. Excerptor. & liber Cæsaraug.^b Adde Sigebertum in chronicis, & Joannem Trittenhamium. Et quia de auctoritate Capitularium dubitabas, licet verum sit, hæc fragmenta esse constitutionum trium Imperatorum à privatis hominibus collecta, tamen ut Benedictus ait, *c* *Apostolica auctoritate confirmata sunt.* Lege etiam verba concilii Meldensis cap. LXXIIX. *Ut capitula ecclesiastica à Domno Carolo Magno Imp. necnon & à Domno Ludovico Pio Aug. promulgata, obnixe observari præcipiantur, sicut & legalia observanda esse noscuntur.* & cap. LXXX. ad Carolum Calvum Ludovici Pii filium. *Capitula patris vestri sine refragatione de cetero conserventur, ac capitulis vestrae religionis ab exiguitatis nostre ministerio oblati hoc diploma, si complacet, adnectatur.* Sic multa capita referuntur hujus collectionis in concilio Trosleiano, in Ticinensi, & in Coloniensi sub Carolo tertio. Leonis IV. ex epist. ad Lotharium Aug. verba referunt Ivo,^d &

Gra-

^a Ivo lib. 2. tit. 12. c. 11. pan. & par. 4. cap. 174. decr. ^b Cæsar. lib. 2. c. 33. ^c Lib. 7. c. 478. Capitul. ^d Ivo lib. 2. tit. 12. c. 12. pan. & par. 4. cap. 176. decr.

Gratian. ^a & liber Cæsaraug. ^b *De Capitulis vestris, vestrorumque prædecessorum irrefragabiliter custodiendis, & conservandis, quanto valumus, & valemus Christo propitio, & nunc, & in ævum conservaturos, modis omnibus profiteamur.* ² B. Exstantne integri septem libri Capitularium? A. Multa desiderantur, ut notatur in triplici appendice post librum quartum, & libro VI. post caput CCLXXXIIX. usque ad CCCXXX. & lib. VII. post caput CCCCLXXIIX. ad DLII. Adjecta sunt postea duabus collectionibus capita XXVIII. & capita CCXCVI. Ex quo evenit, ut non omnia, quæ Ivo, & Anselmus, & Deusdedit, & alii collectores in Capitularibus esse referunt, inveniantur. Sed tempus est, ut Gratiani capita cum hoc libro conferamus. B. Quæ in *legib. Longobardor.* esse dicuntur ex Carolo & Ludovico, & aliis Regibus sumpta, eisdem verbis scripta sunt, quæ in Capitularibus inveniuntur? A. Inveni nonnulla, sed melius sunt in illis legibus quod habent singula inscriptiones suas, & certis titulis collocata sunt. Non pauca etiam ex his Capitularibus inveni in conciliis

^a *Distin. 10. c. 9. de Capitulis.* ^b *Cæsar. lib. 1. cap. 61.*

² *De inscriptione capitis noni, De capitulis. distinct. 10. actum est lib. 1. dial. 19. addit. 12.*

ciliis Maguntino, Parisiensi, Vormaciensi, &
 aliis. Et suspicor, fontem hunc Capitularium
 fuisse ipsa concilia, atque conventus, in quib.
 Imperator cum Episcopis, & aliis consiliariis de
 rebus tam ecclesiasticis, quam profanis agebant;
 sic in concilio Trosleiano appellantur *concilio-*
rum pedissequa hæc Capitularia Principum. A-
 pud Gratianum *distinct. LXIII.*^a hanc inscri-
 ptionem invenietis. *Ex primo libro Capitularum*
Caroli, & Ludovici Imperatorum. Eisdem fere
 verbis utuntur Deusdedit Cardinalis, & Ansel-
 mus Lucensis. Extat *lib. 1. Capitular. Caroli cap.*
LXXXIV. & in *additis posteriorib. cap. 1.* In verbis
 non magna varietas est. Pro, *ut Dei nomine*, illic
 scriptum est, *ut in Dei nomine*; & pro *potiatur*,
potiretur; & pro *præbemus*, *præbuimus*.³ Ante
 hoc caput positum est, quod Gratianus *causæ*
xvi.^b retulit, ex *libro Capitular. Caroli, & Lu-*
dovici, id Anselmus^c quoque proximum su-
 periori collocavit; illic tamen est *Caroli capite*
 LXXXIII.

^a *Dist. 63. cap. 34. sacror. Deusded. c. 1. An-*
sel. lib. 4. cap. 41. ^b *16. q. 1. cap. 59. quia juxta.*
^c *Anf. d. lib. 4. cap. 42.*

³ *Inscriptio capitis 34. Sacrorum canonum. dist.*
63. in eod. libro hæc est. Item ex primo libro ca-
pitularum Caroli, & Ludovici Imperator. c. 84.
In marg. est, al. Capitularium. Et Anf. l. 6. c. 6.

LXXXIII. & in additis posterioribus in praefatione. Varietas non est contemnenda. Pro, *verum etiam Deo opitulante conferre optamus*, scribe, *verum etiam multa Deo opit. con. op.* vocem *multa* habet Anselmus, sed pro *optamus* scribit *tempramus*, quod rejicio. Pro illis, *ut autem ab ecclesiasticis officiis de dividendis rebus ecclesiae suspicionem*: Anselmus habet, *tamen ut ab ecclesiasticis de non vendendis rebus ecclesiae suspicionem.* libro primo Capitul. est: *tamen ut ab ecclesiasticis de non dividendis rebus illius suspicionem.* & in additis eadem verba sunt, excepta voce *illius*, pro qua est, *ullius ecclesiae*, aptius. B. Non dubium est, quin vox *officiis* tolli debeat, cetera ferre possem. A. Post vocem *temporib.* desiderantur haec. *qui nostram, vel progenitor. nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint.* quae etiam Anselmus omisit. 4 Quod apud Gratianum

4. *Hoc etiam est in eodem libro inscriptio cap. 59. Quia juxta. 16 q. 1. Item ex libro primo capitulor. Caroli, & Ludovici Imperator. c. 83. In marg. est. Deusdedit p. 5. Anselm. l. 4. c. 43. Pro Ut autem, est, al. tamen ut. In notis est. Ecclesiasticis). Sequebatur, officiis, quae vox neque in vetustis, neque in ipso capitulari est: referatur enim ad homines, non ad officia. Dividendis.) In capitulari impresso legitur, non dividendis.*

num ita inscribitur: *Unde in libro Capitulorum CLXXV. cap. legitur, Si quem penituerit &c. ex interprete Codicis Theodosiani sumptum est lib. IX. tit. de abolitionib. constit. 1.ª quæ secunda est in Codice Justiniani. Apud Ivonem quoque inscriptio mendosa est cap. XX. Pro, si cum accusato, scribendum, si ei cum accusato. Pro illis, per obreptionem convenerit de colludio, &c. illic est, per*

F f

CORRU-

² 2. q. 3. c. 8. si quem.

videndis. In capitulis autem manuscriptis, quæ ab Episcopis provinciar. Rhemensis, & Rothomagensis Ludovico Regi missa fuerunt, hæc habentur ad hunc locum pertinentia. Quia vero Carolus Princeps Pipini regis pater, qui primus inter omnes Francor. Reges, ac Principes, res ecclesiar. ab eis separavit, atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianen. Episcopus &c. Hujus historiæ mentio etiam est in vita B. Eucherii Episcopi Aurelian. & B. Rhigoberti Archiepiscopi Rhemen. Qualis vero esset hujusmodi ecclesiasticor. bonorum divisio, quam Carolus Martellus induxit, Pipinus autem, & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem libro primo capitularium ante capitulum istud 83. sic exponitur. Tempore Hadriani Papæ, & Karoli Magni Imper. &c.

corruptionem de absolutione reatus convenerit, is qui reus probatur, remoto concludio pœnam excipiat &c. Hæc etiam verba non recte Ivo retulit. ⁵ Cetera dicentur alio die: hodie pensum absolvimus.

De

---

⁵ Ante caput octavum, Si quem penituerit. 2. q. 3. in eodem libro hæc verba sunt. Unde in libro capitularium c. 175. legitur. Et in margine est. Cod. Theod. lib. 9. tit. 37. c. 1. in interpretatione. Et Ivo p. 16. c. 251. In notis est. Per obreptionem) Apud Ivonem legitur, factum per corruptionem consensum, de colludio pœnam excipiat legib. constitutam. Sed in interpretatione legis primæ, quæ est in Codice Theodosiano, hoc modo, per corruptionem de absolutione reatus convenerit, is qui reus probatur, remoto concludio pœnam excipiat legibus constitutam.